

Nostalgische gevoelens over KPN niet van deze tijd

Buitenlandse partijen vertegenwoordigen allang de meerderheid van aandeelhouders bij 'nationale' ondernemingen

Nico van Eijk

Toen KPN nog PTT heette stond dat voor 'Putje graven, Tentje zetten, Tukje doen'. Het staatsbedrijf der PTT was suf en saai. Daar moesten we vanaf.

Nu het uur U is aangebroken en een overname door América Móvil voor de deur staat, komen nostalgische gevoelens weer naar boven. KPN staat nu voor Krokodillentranchen, Protectionisme en Nationaal erfgoed. Het kan toch niet zo zijn dat we een nationaal bedrijf uit handen geven? Wat gaat er gebeuren met een zo belangrijke voorziening als telecommunicatie? KPN is onze nationale trots en alles moet in stelling worden gebracht om een overname te voorkomen.

Dit is een vertekening van de werkelijkheid. KPN is — evenals andere 'nationale' bedrijven als KLM en Nuon — allang niet meer een Nederlandse onderneming. Het oorspronkelijke idee van een volksaandeel is een stille dood gestorven. In de transformatieslag die de afgelopen decennia plaatsvond zijn voormalige overheidsbedrijven verzelfstandigd en geprivatiseerd. Daar is op zich niks mis mee. Er is meer marktdynamiek gekomen en de bedrijven zijn efficiënter geworden. Buitenlandse partijen zijn ingestapt en vertegenwoordigen de meerderheid van de aandeelhouders bij 'nationale trots'-ondernemingen.

Dit neemt niet weg dat er vier issues zijn die door de mogelijke KPN-overname hernieuwde aandacht vragen.

In de eerste plaats zien we steeds vaker dat bepaalde ondernemingen voor de samenleving een groter belang vertegenwoordigen dan het belang van de aandeelhouders. 'Critical infrastructures' is een term die vaak gebruikt wordt om dit dilemma te illustreren: gas, licht, water, spoor, we kunnen niet zonder. Wanneer het om KPN gaat, hebben we het over het belang van goedwerkende telecommunicatie voor markt en samenleving. Communicatie is niet kritisch, behalve wanneer het niet werkt: de afhankelijk-

'Putje graven, Tentje zetten, Tukje doen.' Toen KPN nog PTT Telecom heette.

FOTO: HOLLANDESE HOOGTE

heid van goedwerkende communicatienetwerken is zeer groot.

In de tweede plaats zijn er klassieke netwerkeffecten. Valt een communicatienetwerk uit dan treft dat niet alleen de klanten van dat netwerk. Ook gebruikers van andere netwerken kunnen niet meer met het uitvallende netwerk communiceren. Met het toenemende maatschappelijke belang van communicatie zijn

de gevolgen van netwerkeffecten alleen maar zichtbaarder geworden.

In de derde plaats is er het gegeven dat investeringen in infrastructuur weinig populair zijn. Het zijn vooral 'sunk costs' die decennia vragen om terug te verdienen. Te vaak wordt vergeten dat de meest kritische infrastructures, die inmiddels geliberaliseerd zijn, slechts tot stand konden komen door overheidsinvesteringen. Netwerken als dat van KPN en de kabelexploitanten zijn oorspronkelijk aangelegd door de landelijke en lokale overheid. Commerciële exploitatie zoekt eerder kortetermijnrendementen, maar ziet zich ook geconfronteerd met het dilemma dat er weinig bereidheid is om

vreemd kapitaal ter beschikking te stellen voor investeringen van 15 tot 30 jaar.

In de vierde plaats wordt de werkelijkheid ontkend en nostalgie overschat. De meeste Nederlanders vliegen allang niet meer met KLM en telecomdiensten worden allang niet meer bij KPN alleen afgenomen. Op de mobiele markt is het marktaandeel van KPN kleiner dan dat van de concurrenten (ook in buitenlandse handen). De kabelexploitanten Ziggo en UPC (ook in buitenlandse handen) zijn de concurrerende grootleveranciers wat betreft videodiensten en breedbandinternettoegang. Dat maakt de afhankelijkheid niet minder, maar geeft wel aan dat het vraagstuk complexer is dan

alleen de eventuele overname van KPN.

Het wordt in toenemende mate duidelijk dat voor kritische infrastructures gedroomde marktwerking niet altijd tot gewenste resultaten leidt. De geliberaliseerde ondernemingen is geen verwijt te maken. Zij opereren binnen gegeven kaders en trachten het aandeelhoudersrendement te optimaliseren. Populistische argumenten als zou onvoldoende rekening worden gehouden met het algemeen belang, zijn onterecht.

Als algemeen belang toe is aan een revival, vraagt dat een nieuwe visie met betrekking tot de continuïteit en kwaliteit van kritische infrastructures, inclusief telecommunicatie. Europese kaders bieden steeds meer ruimte voor zogenaamde 'quality of service'-criteria. Op non-discriminatoire wijze kunnen eisen worden gesteld aan de kwaliteit van de dienstverlening, zoals uitval en herstel van de communicatie. Deze eisen betekenen dat de betreffende bedrijven tenminste voorzichtig moeten treffen die een en ander garanderen (en toezichhouders kunnen de naleving controleren). Dit brengt kosten met zich mee, waar gebruikers niet bij voorbaat voor willen betalen. Door kwaliteitscriteria aan alle betrokken ondernemingen op te leggen, verdwijnt dit probleem. Onvermijdelijk worden de kosten zo deels doorberekend aan de eindgebruiker. Dat zal ook het geval zijn wanneer quality of service-criteria zich zouden uitstrekken tot het zeker stellen van reserves die noodzakelijk worden geacht om een 'state of the art'-netwerk te garanderen.

Het waarborgen van een top-telecominfrastructuur in Nederland heeft een prijs. Of KPN wel of niet in Mexicaanse handen komt, heeft daar niets mee te maken. Het biedt wel gelegenheid tot herbezinning over wat we nu wel of niet willen met kritische voorzieningen.

Prof. dr. N.A.N.M. van Eijk is hoogleraar informatierecht, in het bijzonder het telecommunicatie- en mediarecht, verbonden aan het Instituut voor Informatierecht, Universiteit van Amsterdam.

Overname biedt gelegenheid tot herbezinning over wat we willen met kritische voorzieningen